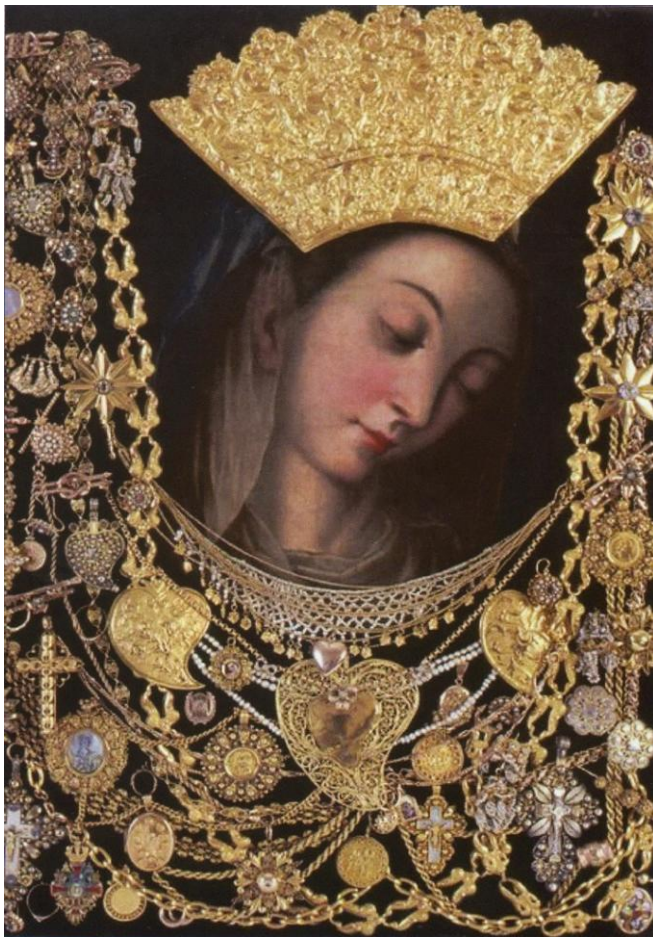

"U višestoljetnom kretanju iz Bosne prema moru franjevci su donosili sa sobom slike Bogorodice kao ponajdraže životvorne svetinje, amanete djelovanja među pukom, bliže njihovim osjećajima, zalog sigurnosti u nesigurnosti lutalačke sudbine. Te "Gospe selice", kako ih znamo zvati, podsjećale su fratre i narod na stari kraj, na zavičaj, stvarale atmosferu starine često potrebne za razvoj pobožnosti, otajne jer se ne znaju slikari koji su ih ostavili potomstvu na štovanje."

Gospa Ramska i Sinjska

Prva i svakako najpoznatija među njima je časa i čudotvorna slika Gospe Sinjske. Ona je međutim prvotno bila u Rami i nazivana je slikom „Gospe od milosti“. Naime, ramski je samostan sv. Petra bio više puta pljačkan, paljen rušen (1557, 1653, 1661), ali Slika nije nastradala, (kao ni u Sinju kada je 1944.

bombardirana crkva), nego je uza sve nepogode, što ih je doživio ramski samostan odoljela zlobi nekrsta, bijesu janjičara i sili vatre. Zato nije čudo, ističe Filipović, da su neki već tada Slici iskazivali

posebno štovanje i običavali uz svetkovine pred njom paliti voštanice.

Godine 1685. zapalili su Turci samostan u Modriču, a 1867. u Srebrenici, dok je samostan čudotvorne sv. Marije u Olovu bio napušten. Biskup, a i provincijal pred stalnim Turskim ugnjetavanjem pobjegli su iz Bosne.

Vladala je opća nisigurnost, kršćani iscrpljeni nametima, klanjima i ubijanjima pođoše od tih vremena bježati više nego prije. Osim toga, godine 1686. zavladao je glad, a pojavila se i kuga. Ramski fratri koji su samostan, zapaljen 1682. godine brzo obnovili 'nisu mogli podmiriti učestale turske globe kod pregleda novogradnje'. Bojeći se neprijateljskih zuluma fratri su odlučili s jednim djelom naroda pobjeći u cetinski kraj, njima poznat jer su ga i prije pastorizirali.

Nakon dogovora s krajišnicima, u listopadu 1687. franjevci, njih 21, zapališe tek nedavno obnovljeni samostan u Rami, i krenuše na "put bez sna", u Cetinsku krajinu. Sa sobom spasiše i Sliku Gospe od milosti.

Čudotvorna Prilika Majke Božje bila je nadragocjenije blago što su ga franjevci sa sobom ponijeli iz Rame. Ona im je bila utjeha i pomoć na putu od Rame do Sinja, potom preko Dugopolja i Klisa do Splita, gdje su se 9. siječnja 1688. privremeno uselili u staru benediktinsku opatiju na Sustjepanu.

Kroz nekoliko godina, što su proživjeli u Splitu, redovnici su Sliku Majke od milosti brižno čuvali i krili. Ipak se pročulo da bosanski fratri imaju Čudotvornu Sliku. Narod je tada tražio da se slika izloži javnom štovanju. Redovnici, bojeći se da im Slika ne bi bila oduzeta, sakriju je u kuću nekog Jure Bubičića u Velom varošu. Jure spremi Sliku u ormar u sobi gdje nitko nije spavao. Za sliku nitko nije znao nego on i dva fratra.

Dok je Slika bila u kući Jure Bubičića uz nju je vezan jedan čudesan događaj. Domaćica i ostali ukućani, ne znajući ni za što, stavljali bi na ormar u kojem se nalazila slika, sad ovo sad ono. Ali što bi god na ormar stavili slijedećeg jutra našli bi na podu, pa i staklene predmete, kao da je sve netko posložio. Čeljad se čudila i o tome razgovarala. Kad je to čuo i vidio domaćin naredi da se na ormar ništa ne stavlja a da pred njim neprestano gori uljeno svijetlo.

Franjevci se nisu obikli u Splitu. Srce ih je vuklo narodu s kojim su došli iz Bosne u cetinsku krajinu. Odmah prionu poslu i sa sjeverne strane tvrđave sagrađe mali samostan i crkvu. »im je zgrada bila dogotovljena vrata se u Sinj. Gospinu Sliku nisu odmah ponijeli, nego u Splitu ostave o. Antu Pletikosića da je donese kada se redovnici smjeste u novom stanu.

U određeno vrijeme pobožni se rodovnik izu bos, kradomice uze sv. Sliku pa noću pješice krene prema Sinju. U svanuće stigne do Radošića.

Odatle javi redovničkoj braći da je stigao. Fratri Redovnici skupe obližnji puk te iziđu u ophodu pred sv. Priliku pa je s velikim veseljem, pjevajući duhovne pjesme, dopratiše do crkvice sv. Franje. Stave je na oltar da je vjernici štuju i pred Njom mole.

Tako se sveta Slika godine 1691. nakon višegodišnjeg puta nastani u Sinju iz kojeg više nije odlazila.

Gospa Gradovrška i Bačka (Zvana i Gospa od Soli)

Franjevci su se u Gradovrhu dugo opirali nepogodama skupa s narodom, no 22. kolovoza 1682. su im nožem ubili gvardijana, župnika živa ispekli i vratara nabili na kolac. Tada su pritiskle i nove nevolje. Bečki je rat (1683.-1699.) strahovito pogodio katoličanstvo gradovrškog kraja, pa su mnogi katolici iselili u novooslobođene hrvatske krajeve preko Save, dok su preostali prešli na islam i pravoslavlje, pa su brojne katoličke župe opustjele i ugašene. Uz rat su harale glad i kuga. Naposljetku su franjevci 1688. napustili gradovrški (Tuzla - Soli) samostan i otišli u Bač, ponijevši sa sobom sliku Gospe Radosne koja je do danas sačuvana. Bački se samostan dugo vremena zvao

gradovrškim no 1705. je promijenio ime. Crkva u Gradovrhu i okolici sve teže djeluje, pa se bogoslužje odvija u nedostojnim uvjetima.

U samostan su tako ušli bosanski franjevci koji vode život ovog samostana do danas te su tako naslijedili ivanovce (vitezeove koji su opsluživali samostan).

Opatom ovog samostana bio je Mavro Orbini, hrvatski pisac, ideolog i povjesničar. Samostan ima svoju knjižnicu koja ima knjige i rukopise još iz 15. stoljeća.

O franjevačkom djelovanju u Baču su pisali Paškal Vjekoslav Cvekan (Franjevački samostan u Baču, 1985.), a o povijesti Bača su pisali Mladen Barbarić (Bač, crtice za njegovu povijest) i Ante Sekulić (Drevni Bač, 1978.).

Franjevci su kad su 1688. napustili gradovrški samostan i otišli u Bač sa sobom ponijeli sliku Gospe Radosne koja je do danas sačuvana. Ova ikona za koju se vjeruje da je čudotvorna, djelo je izvjesnog Dime.

Slika je naslikana 1684. godine. ili 1685. godine. Naslikana je na dasci.

Restauraciju ove slike vlč. Lazar Ivan Krmpotić dao je akademskoj slikarici iz Vinkovaca, profesorici Alojziji Ulman. Prigodom restauracije, na oduševljenje svećenstva, na poleđini, na prvoj vrlo jednostavnoj kruni pronađen je natpis napisan hrvatskom ćirilicom. *Ogradi (okruni) o. p. Jure Bačvanin na poštenje Gospi – Gradovar 1685.* Time se potvrdilo katoličko podrijetlo ove ikone i razbilo sva nagađanja kod pravoslavnih koji su zbog istočnog stila svojatali sliku, budući da je ikonu okrunio pater Jure Bačvanin. Druga stvar koja se zaključila iz tog da su ju donijeli franjevci iz Bosne otkamo su i sami došli i otkamo su doveli šokački puk u Bač i okolinu. Treći zaključak koji se je nametnuo jest taj da je fra Jure bio rodom iz Bača te da je on u Gradovrhu okrunio tu Gospu prije nego što je u Bačku poveo puk.

S obzirom da je Hrvatima u Bačkoj bilo sve teže, a kao vapaj Gospi da sačuva Hrvate od propasti, odlučio je Krmpotić okruniti Gospin lik Biblijski simbolično krunom od dvanaest zvijezda. No lik je već bio 'opterećen' dvama krunjenjima, pa bi nova samo likovno opteretila.

Zadaće se prihvatila profesorica Ulman koje je tih dvanaest zvijezda napravila u obliku eksplozija, "da budu znak ovog nemirnog vremena". Njen "zahvat" kao da je slutio velikosrpsku agresiju i ratove i progone što je izazvala. Krunjenje lika je obavio je na Veliku Gospu 1985. beogradski apostolski nuncij Francesco Colasuonno a asistirao mu je biskup Matija Zvekanović i kler bačkog dekanata. Od onda je Krmpotić promicao kult ovog starog milosnog lika. To je posebice činio u proslavama doseljenja bunjevačkih Hrvata u Suboticu (1986.) i šokačkih Hrvata (1988.). Nažalost, franjevci taj čin i štovanje nisu rado primili, a neki su to samo otkriće natpisa pokušali osporiti (fra Paškal Cvekan). Veljače 2011. slika je izvađena za restauraciju.

Prigodom skidanja žbuke, majstori su naišli na očuvanu fresku koja prikazuje mrtvog Krista, nakrivljenog nalijevo, dio križa, Bogorodicu u tamnocrvenoj odori, monogram ICXC. Na osnovi toga su stručnjaci zaključili da je ta freska bizantska, a datirali su ju u razdoblje između polovice 13. st. do polovice 14. stoljeća. Stilski je istovjetna slikama raspela duž cijelog Jadrana.

Gospa Lašvanska i Uskočka

Treća slika također svjedok teške sudbine Bosne i njenog naroda je slika danas poznata kao slika i svetište Gospe Uskočke - Lašvanske. Svjedok je ona i teške sudbine i pada jedne zemlje kad je uskočki Klis (kod Splita) postao posljednjom utvrdom u obrani zapadne civilizacije. Ona svjedoči i o današnjim vezama Srednje Bosne i Dalmacije. Originalna slika Bogorodice s Djetetom koja se i danas čuva u svetištu Uskočke Gospe na Dobriću u Splitu.

Tu su sliku, povlačeći se pred Turcima, izbjeglice iz Bosne najprije prenijeli u klišku župnu crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije, a kad je Klis pao i stanovništvo se povlačilo prema Senju, uskoci odani vjeri 1537. pohranili su je u splitskome svetištu.

